

ORDNINGSREGLER OCH ELEVBESTÄMMANDE

Hur läraren väljer att arbeta

Författare: Johanna Ylvén

Akademien för utbildning, kultur och
kommunikation
Pedagogik
Examensarbete i lärarutbildningen
Grundnivå
15 hp

Handledare Jonas Nordmark

Examinator Eva Insulander

Ht 2012

Examensarbete på
grundnivå,
15 högskolepoäng

SAMMANFATTNING

Författare: Johanna Ylvén

Titel: Ordningsregler och elevbestämmande

– Hur läraren väljer att arbeta

2011

Antal sidor 24

Syftet med uppsatsen är att diskutera förhållandet mellan lärares attityder till ordningsregler i klassrum och utrymmet för elevers medbestämmande i utformandet av klassrumsmiljön. Studien har främst fokuserat på lärares reflektioner kring upprättande av ordning, elevers medbestämmande och villkoren för ett bra klassrumsklimat. Uppsatsens material tillkom genom en kvalitativ studie av hur ett antal lärare valt att arbeta med dessa frågor och metoden har varit intervjuer. Analysen av resultatet visar att många av informanterna förhöll sig på ett likartat sätt kring dessa frågor. Flertalet av lärarna poängterade vikten av att eleverna fick vara med och påverka klassrumsklimatet och sin egen lärandesituation. Majoriteten av lärarna delgav mig att de hade regelsystem inne i klassrummet som de tillsammans med eleverna tagit beslut omkring. Det var regler rörande språkbruk, ordningsfrågor och attitydfrågor.

Nyckelord: Klassrum, lärare, ordningsregler, medbestämmande, elevinflytande, demokrati.

TACK

Jag vill tacka alla lärare som ställt upp på min undersökning och delat med sig av sin kunskap. Utan deras bistånd hade rapporten varit svår att genomföra och det är med stor glädje som jag har fått ta del av dessa lärares yrkeskunnande.

Jag vill även tacka min handledare Jonas Nordmark för ett tryggt och bra handledarskap, under arbetet av denna uppsats.

Slutligen önskar jag tacka Mälardalens Högskola för att jag har fått möjligheten att utbilda mig till lärare samt till Slagstaskolan med personal som har gett mig en fantastiskt bra praktik under lärarutbildningen 2006 - 2010. Jag vill även rikta ett tack till min man Alexander för hans stöd.

Innehåll	4
1 Inledning	6
1:2 Syfte	7
1:3 Forskningsfrågor	7
1:4 Avgränsning	7
1:5 Begreppsdefinition	7
1:6 Disposition	8
2 Litteraturgenomgång	8
2:1 Lärarens ansvar i klassrummet	8
2:2 Lärarens demokratiska arbete inne i klassrummet	10
2:3 Etiska möten	10
3 Metod	11
3:1 Forskningsstrategi	11
3:2 Datainsamlingsmetod	12
3:3 Validitet & Reliabilitet	12
3:4 Urvalsgrupp	13
3:5 Etiska ställningstaganden	13
3:5:1 Databearbetning och analysmetoder	14
4 Resultat	15
4:1 Intervjuer	15
4:1:1 Presentation av informanterna	15
4:2 Ordningsregler i form av trivselregler i klassrummet	15
4:3 Elevbestämmande i klassrummet	15
4:4 Belöningsystem i klassrummet	15
5 Analys och diskussion	17

5:1 Brister i uppsatsen	17
5:2 Resultatanalys och diskussion	17
5:2:1 Att skapa en fungerande lärandesituation i klassrummet	17
5:2:2 Lärarens etiska dilemma	18
5:2:3 Demokratin i klassrummet	19
5:2:4 Ordningsregler och medbestämmande i förening	20
5:3 Diskussion	20
5:4. Nya forskningsfrågor och pedagogisk relevans	22
6. Litteraturförteckning	23
Bilaga 1	24

1. Inledning

Jag är en lärarstudent som har språk och språkutveckling som inriktning. En sak som har kommit att ligga mig varmt om hjärtat är elevens möjlighet att själv påverka sin utbildning och lärandesituation inne i klassrummet.

Jag har därför blivit intresserad av hur arbetet i olika klassrum går till och huruvida eleverna själva tillsammans med läraren upprättar regler för att på bästa sätt kunna medverka till att inte enbart skolarbetet fungerar så bra som möjligt utan även verksamheten utanför klassrummet. Men också hur dessa regler motiveras bidra till en bättre klassrumsmiljö.

Mitt huvudintresse är frågor kring demokrati och framförallt hur demokrati praktiseras i skolans vardag. Studien som jag genomförde kom att kretsa kring frågor om lärarnas syn på elevernas inflytande över arbetet i klassrummet samt hur olika lärare ställer sig till ordningsregler inne i klassrummet. Svaren jag fick på dessa frågor, vilka tillkom efter en genomförd intervjustudie samt observation, ledde i sin tur till att resultatet av undersökningen kom att handla mer om en praktisk studie av ordningsfrågor och elevers inflytande i klassrummet än om övergripande demokratifrågor rörande skolväsendet. Kopplingen till mitt intresse för demokratifrågor och elevers inflytande i skolan upplevde jag passa ihop med hur läraren i klassrummet med hjälp av Lp094 samt Skollagen, skapar en lärandesituation för eleverna som lyder under de demokratiska förordningar som Lp094 vilar på:

”Det offentliga skolväsendet vilar på demokratins grund (Lp094, Lärarens handbok, 2005, s:9) men även skollagen säger: Verksamheten skall utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och att var och en som verkar inom skolan skall främja aktningen för varje människas egenvärde och respekten för vår gemensamma miljö” (Skollagen, 1 kap§2, Lärarens handbok, 2005 s9)

Eleven har alltså rätt till att yttra sig om sin lärandesituation i skolans verksamhet. Yttrandefriheten i Sverige begränsas inte enbart till vuxna individer över arton års ålder utan omfattar samtliga människor som lever i landet. Elever i skolan har rätt till att besluta om och påverka sin egen utbildning och tid i grundskolan, det vill säga sin egen lärandesituation. Genom att låta eleverna aktivt delta i utformandet av regelsystemet i klassrummet får eleverna praktisk övning i hur ett demokratiskt system fungerar vilket motiveras av yttrandefriheten då eleverna själva får komma till tals och känna att de erbjuder möjlighet att styra över sin tillvaro.

1:2 Syfte.

Det övergripande syftet är att studera hur olika lärare reflekterar kring elevens medbestämmande i klassrummet. Jag hoppas att via de intervjuer som ligger till grund för studien få en inblick i hur lärare resonerar kring elevens medbestämmande inne i klassrummet.

1:3 Forskningsfrågor

- Hur definierar och ställer sig läraren till elevers medbestämmanderätt?
- På vilket sätt förhåller och ställer sig läraren till ordningsregler i klassrummet?

1:4 Avgränsning

Skolan är en omfattande pedagogisk verksamhet som innehåller många olika lärande- och utvecklingsrum i form av olika lokaler i en grundskola som till exempel klassrum, skolgård och matsal (Dewey 1985). Olika åldrar på elever och personal och även de roller som dessa personer innehar har betydelse i det dagliga arbetet. Jag har beslutat att avgränsa min undersökning genom att koncentrera mig på grundskolan och i synnerhet på år fyra- fem. Detta av praktiska och metodologiskt strategiska skäl då jag har gjort VFU i klasser med den åldern på barn, det vill säga mellanstadieåldern. Jag avser inte att studera demokratibegreppets betydelse i en vidare mening utan göra en tolkning av de definitioner av medbestämmande som kan påverka synen på demokrati i skolan.

1:5 Begreppsdefinition

Jag har genom arbetets gång använt mig av begreppet ordningsregler. Det är framförallt ett analytiskt begrepp som fått sin avgränsning genom intervjuerna med lärarna. Ordningsregler är de regler som läraren tillsammans med eleverna utformat för att öka trivselen i klassrummet och göra eleverna medvetna om de sociala reglerna mellan individer. I praktiken kan dessa regler innebära att alla ska respektera varandras åsikter och agerande oavsett vad man själv tycker samt passa tider.

I definitionen av medbestämmande utgår jag från Deweys föreställning att demokrati och lärande förutsätter varandra och att medbestämmande därför är en förutsättning för lärande (Dewey 1985). Det är läraren som ledare i klassrummet som har möjlighet att ge eleverna förutsättningarna att själva ta visst ansvar för sin fortsatta utveckling. Genom att få delta i utformandet av ordningsreglerna i klassrummet läggs grunden för framtida demokratiskt handlande.

1:6 Disposition

Jag har valt att inleda mitt arbete med en litteratursammanfattning, vilken jag delat upp under tre rubriker: ”Lärarens ansvar i klassrummet”, ”Lärarens demokratiska arbete inne i klassrummet” samt ”Etiska möten”. Litteraturen innehåller teori och forskning som jag bedömt vara relevant för mina forskningsfrågor.

Litteratursammanfattningen följs av en metoddel där etiska ställningstaganden, datainsamlingsmetoder samt urvalsgrupp redogörs, efter det följer resultatet av undersökningen samt en analys av resultatet. Uppsatsen avslutas med en diskussion om forskningsresultatet

2. Litteraturgenomgång

2:1 Lärarens ansvar i klassrummet

Läraren är den individ inne i klassrummet som har det övergripande ansvaret för verksamheten som bedrivs där. Jag avser nedan att försöka göra en definition på hur klassrumsklimatet kan definieras och förstås.

Bo Jacobsen, Irene Christiansen och Christina Sand Jespersen (2004), redogör för betydelsen av den vuxne lärarens roll i klassrummet och framför allt lärarens stora ansvar för att skapa en trygg och givande lärandesituation.

Vidare beskriver författarna att en skolklass har en grundstämning, det vill säga klassrumsklimatet och välbefinnandet hos eleverna i klassen. En skola som har en god stämning hos elever och personal, där arbetet flyter på utan större negativa incidenter, karaktäriseras oftast av få konflikter mellan elever och lärare, där även elever känner sig trygga i det lärande rum som läraren delar med sig av (Jacobsen mfl, 2004) samt att det förekommer en gemenskap individer emellan. De pekar på att om läraren och eleverna tillsammans är trygga i sitt tillvägagångssätt och säkra på hur arbetet ska utföras, så är själva grundstämningen i många fall är signifikant för just den här klassen. De beskriver att denna grundstämning också är karaktäristisk för olika grupsammansättningar.

”I en given klass kan stämningen stiga och dala lite från den ena lektionen till den andra, men oftast finns det en bestämd grundstämning som är karaktäristisk för klassen” (Jacobsen m fl. 2004, sid 8).

På så sätt menar de på att genom att ställa krav på eleverna formar läraren en lärandesituation där eleverna får uppleva att de är kapabla till att klara av skolarbetet eller det nya arbetsmomentet oberoende av vad uppgiften innebär.

Författarna beskriver även att krav på att reglerna ska efterföljas även kan skapa konflikter och upplevas som negativt från elevernas sida. De vill visa på att kritik och krav i klassrummet ställda från läraren måste anpassas från elev till elev men även till vilken lärandesituation som kraven ställs (Jacobsen m fl.2004).

Heidi Biseth (2009) menar i sin rapport *Democracy and education in a multicultural Scandinavia* om hur det svenska skolväsendet visar att systemet har en stark traditionsbunden demokratisk grundsyn:

“Democratic societies tend to emphasize education as a tool for the strengthening of democracy by preparing the young for their future roles as citizens” (Biseth, 2009, s 245).

Hon menar att det demokratiska samhället tenderar till att använda sig av utbildningssystemet som ett verktyg för att förbereda de unga medborgarna för deras kommande tid som vuxna individer i samhället.

Elisabeth Elmeroth (2009) förstärker Biseths bild av att elevbestämmande i klassrummet bidrar till att eleverna ges stora möjligheter till att mogna och handla självständigt. Hennes forskningsartikel *Students attitudes towards diversity in Sweden* är visserligen baserad på att det kan förekomma olika former av främlingsfientlighet i klassrummet och även på skolan och dessa former kan i sin tur påverka både lärare och elevers sätt att arbeta. Beroende på elevernas mognadsnivå och inställning till varandra varierar även lärarens möjligheter till att skapa regler och tydliga mål med hur arbetet ska utföras. Det är enligt Elmeroth (2009) lärarens uppgift att motverka främlingsfientliga åsikter bland eleverna i klassrummet. Men hon tar också upp att Skolverket betonar vikten av att utbilda eleverna i grundläggande värderingar som verkar emot främlingsfientlighet samt kränkande attityd mot andra individer i och utanför skolan. Elmeroths (2009) resonemang är relevanta i sammanhanget då en del av det demokratiska arbetet inne i klassrummet också innebär att eleverna lär sig att acceptera och respektera varandra. Det innebär också att vänta på sin tur när man behöver hjälp skulle kunna vara ett exempel på en stor del av övningar som pågår inne i ett klassrum under en skoldag. Elmeroth skriver:

“However, the curriculum in Sweden’s state schools (Skolverket, 1998) recognizes the importance of fundamental values such as a person’s inviolability, the freedom and integrity of the individual, the equal value of all people, equality between women and men, and solidarity with the weak and vulnerable” (Elmeroth, 2009, s 334)

Som framgår av citatet förtydligar Elmeroth vikten av att elever i klassrummet lär sig att respektera varandra och varandras sätt att vara. Klassrummet är både lärarens och elevernas arbetsplats och därtill likaså en plats som fungerar bäst om man kan respektera varandras arbetsytor. Visserligen kan man se klassrummet som en gemensam arbetsyta för samtliga individer som vistas därinne men platsen där eleven sitter och arbetar med sitt material är en egen arbetsyta. Klassrummet är således både en gemensam och enskild arbetsplats.

2:2 Lärarens demokratiska arbete inne i klassrummet

I följande undersökning utgår jag från en särskild föreställning om demokrati.

John Dewey (1985) kom i början av förra seklet att reformera tänkandet kring lärprocessen hos individen. Genom att förtydliga vad demokrati står för i den svenska skolan har man stor hjälp av John Dewey och hans teorier om individers sätt att ta till sig kunskap. Deweys tankar kring individens lärande bygger mycket på tillvägagångssätt baserat på lärande genom aktiv handling.

Det är framför allt Deweys (1985) idéer om hur lärandet i samspel med människans mognad och insikt om samhällets uppbyggnad som man kan skymta i de regelsystem och lärandesituationer som står att finna i svenska skolor idag (Dewey, 1985).

”Learning by doing” var en av Deweys grundtankar, innebär just att skolans demokratiska innebörd är att se till individens helhet. Enligt Dewey var det elevens deltagande i en varierad lärandesituation som ledde till att dennas utveckling gav henne goda förutsättningar att bidra till samhällets fortlevnad och utveckling (Dewey, 1985).

John Dewey (1985) pekar även på att läraren har som uppgift att väcka ett intresse hos eleven vilket i sin tur leder till att eleven känner lust och vilja till att fördjupa sina kunskaper. Lärarens utmaning är här, enligt Dewey, att vara lyhörd för att alla elever i ett lärande rum inte nödvändigtvis uppfattar arbetsmaterialet på samma sätt. Genom att läraren väcker intresse hos eleven och sedan håller liv i gnistan som intresset väckt så ökar chanserna till att eleven i sin tur upplever stunden som positiv och lättare kommer att kunna använda sig av sina nya kunskaper.

2:3 Etiska möten

Eva och Barbro Johanssons (2003) forskning har kommit fram till att elever i stor grad upplever sin arbetssituation i klassrummet som mer positiv om arbetet i skolan kretsar kring etiska möten. Med det menar författarna att när eleverna har inflytande över sin utbildning, upplever de dessutom en trygghet över att det är läraren som leder verksamheten. Det är det som författarna menar hör till etiska möten mellan individer i klassrummet. Etiska värden kan enligt författarna uttryckas i både ord och handling och är vanligt förekommande i elevernas och även lärarnas värld. Elevens eget ansvar är att själva påverka sin lärandesituation och därmed få en ökande känsla av att själva vara med att påverka sin utveckling.

Svenska skolan är en organisation som enligt Johansson och Johansson (2003) baserar verksamheten på eleverna. Skolan är den plats där de unga medborgarna tar till sig de färdigheter och kunskaper som behövs senare i livet för att kunna utveckla samhället.

Efter att ha besökt skolor och annan pedagogisk verksamhet, anser Johansson & Johansson (2003) sig kunna se ett mönster i de olika lärarnas sätt att arbeta med värdegrundsfrågor och det demokratiska budskapet. En av grundpelarna i befintliga

läroplaner och skollagen är att de uppger att det är ovanligt att se en lärare som inte strävar efter att öka elevernas självbestämmande. Eleverna inbegrips i olika former av uppmuntran från läraren till att ansvara för sin verksamhet och även arbeta självständigt eller tillsammans med andra. Flera av lärarna använder enligt Johansson och Johansson (2003) olika metoder för att i stort och smått låta barnen vara med och bestämma. Som exempel nämner de ordningsregler i lärande rummet eller påverka utbildningens utformning genom att ge förslag på hur ett ämne kan utföras, vilket är en viktig influens i utformandet av klassrumsklimatet är barnens önskemål. Dock poängterar författarna att klassrum oftast ser olika ut och att förutsättningarna för elevernas medbestämmande inte är detsamma. Detta leder till att lärare tvingas att arbeta på olika sätt för att tillgodose elevernas behov.

Johansson och Johansson (2003) tar även upp elevens rätt till medinflytande som en viktig del av barnets sociala utveckling och mognadsprocess. Enligt dem så fogar sig elever i stor utsträckning att det är läraren som styr verksamheten inne i klassrummet men enligt de tillfrågade eleverna i författarnas undersökning ställer sig eleverna ändå positiva till de gånger de själva får bestämma arbetsätt.

”Trots att barnen alltså i hög utsträckning accepterar att det är de vuxna som bestämmer i skolan, och även säger att det är bra, uttrycker de också en uppskattning för de tillfällen då de får bestämma själv” (Johansson och Johansson, 2003, s 213).

Dewey (1985) menar att kunskap och mognad hör ihop. Genom sina erfarenheter av världen växer eleverna som människor. Skolan är en speciell miljö där eleven vistas för att ta till sig kunskap och mogna som individ. Dewey anser att vuxna i skolan inte fostrar eleverna direkt utan indirekt via omgivning, miljö och givna förutsättningar i form av olika typer av material och valmöjligheter. Så genom uppgiften växer eleven och om eleven upplever lärandetillfället som positivt så ökar även chanserna att elevens kunskaper blir bestående. (Dewey 1985):

”Men skolan är naturligtvis det typiska exemplet på en miljö som uttryckligen utformas för att påverka sina medlemmars mentala och moraliska dispositioner” (Dewey, 1985, s 54).

Dewey beskriver vikten av att eleverna i grundskolan ges chans till att lära sig att respektera andra individer och även genom detta själva utvecklas positivt. Arbetsmiljön i klassrummet utformas tillsammans med läraren och eleverna.

3. Metod

3:1 Forskningsstrategi

Jag har som undersökningsmetod valt en kvalitativ ansats, vilket innebär att jag har valt att gå djupare in på fåtalet fall i undersökningen istället för att generalisera flertalet fall. Mitt val av metod har därmed passat väl in i mitt syfte och min frågeställning då jag via olika samtalsformer kunnat få inblick i hur varje enskild lärare valt att arbeta med sina elever.

Genom att göra en intervjustudie har jag dessutom fått en chans till att se hur lärarna såg på olika former av elevbestämmande.

Staffan Stukát (2005) ser den kvalitativa studien som en forskningsinsamling där man hanterar information i form av olika "mjukdata". När det handlar om insamling av data för en kvalitativ undersökning menar Stukát att den öppna intervjun är ett väl fungerande sätt. Som jag tolkar författaren så ger den semistrukturerade intervjun rum för utveckling av olika frågeställningar vilka ibland kan vara nödvändiga att strukturera om beroende på individen som deltar i studien. Jag har valt denna intervjuform för att erbjuda mina informanter utrymme att fördjupa sina reflektioner kring ämnet.

3:2 Datainsamlingsmetod

Martyn Denscombe beskriver i *Forskningshandboken* (1998) olika stukturer på intervjuer, förhållandet kring olika samtalsstrukturer i flertalet forskningsintervjuer. Den semistrukturerade intervjun tenderar mer till att intervjuaren har kontroll över de frågor som ställs men där svaren har mer frihet från informantens sida. Jag har valt att använda denna typ av intervjuform.

Datainsamlingen som genomförts till arbetet har dels varit semistrukturerade intervjuer. Intervjuerna genomfördes på respektive lärares arbetsplats. Jag och informanten har då suttit i ett avskilt rum där vi kunnat samtala ostört med varandra. Informanten har blivit tillfrågad om jag kunnat spela in samtalet med hänvisning till att jag senare under analyseringen av samtalet lättare kunna återge samtalet i dess korrekta form. Samtliga berörda har gett sitt medgivande till detta. Varje intervju tog mellan 20 och 30 minuter att genomföra.

3:3 Validitet & Reliabilitet

Validitet innebär enligt Svensson & Starrin (1996) att arbetets resultat bland annat skall anses som trovärdigt för den individ som läser rapporten. De menar även på att validitet i en kvalitativ undersökning går före reliabilitet. Utan en trovärdig validitet kan man heller inte hävda att arbetet har en god reliabilitet. Svensson och Starrin (1996) skriver att validering genom feedback från informanterna både kan innebära fördelar såväl som begränsningar. En fördel är att informanten kan inneha information och kunskap om ett ämne som jag inte har, vilket kan berika min rapport ytterligare. En nackdel eller begränsning i denna form av validering är dock, enligt författarna Svensson & Starrin (1996), att jag inte med hundra procents säkerhet kan avgöra om informanten delger mig korrekt information.

"När det gäller denna strategis begränsningar, handlar det om att man inte kan utgå från att informanten redovisar sina faktiska upplevelser eller handlingar" (Svensson och Starrin, 1996, s 221).

Jag kan med andra ord inte med säkerhet garantera att det som sagts under intervjustudierna har varit informantens egna åsikter, upplevelser och iakttagelser.

Detta genom att mina resultat bygger på informantens egna utsagor och min tolkning av svaren. Dock tycker jag mig under undersökningens gång ha sett antydningar till liknande attityder mellan lärarna om hur de påstår sig gå tillväga i sitt arbete.

Själva ordet reliabilitets innebörd står för att man erhåller god trovärdighet i en studie då man vid upprepade mätningar erhåller samma resultat (Svensson & Starrin, 1996). Jag gör inga anspråk på att generalisera mina data.

Då det är min tolkning av svaren på frågor och analys av observationer vill jag mena på att resultatdelen är något styrd då det är mina egna värderingar som präglar slutdiskussionen samt resultatet. Detta även enligt Svensson & Starrin (1996) som menar på att resultatet av en kvalitativ studie tenderar att färgas av författarens egen förförståelse samtidigt som denna är beroende av att informationen denna fått under insamlandet av data till undersökningen baseras på andra individers åsikter.

3:4 Urvalsgrupp

I min undersökning träffade jag sju lärare som alla arbetar i grundskolan och mot de yngre åldrarna. Dessa sju informanter i varierande åldrar utgjordes av sex kvinnor och en man. Då deltagarna i undersökningen var i olika åldrar och hade olika lång erfarenhet av undervisningsyrket gav det mig chans till att få fler varierande svar på mina frågor. I det avseendet är mitt urval strategiskt, eftersom jag medvetet valt lärare med olika erfarenheter (Kvale, 1997). Jag gjorde mitt urval av informanter dels genom att dessa fanns tillgängliga på den arbetsplats där jag gjorde min praktik under den aktuella terminen och dels var de även villiga att delta i studien. Tre av informanterna arbetade dock inte på samma skola och kom att tillfrågas genom kontakter som tipsade om lärare som skulle kunna vara intresserade av att delta.

3:5 Etiska ställningstaganden

Informanterna lovades anonymitet i den utsträckning jag kan ge dem genom att ge dem fiktiva namn. Informanterna garanterades även att deras utsagor inte skulle förvrängas av mig i min slutliga version av uppsatsen. Samtliga deltagare i studien gav sitt samtycke att deras bidragande skulle publiceras i redovisningen av min undersökning.

När det gäller konfidentialitetskravet om att under arbetet med en uppsats tillika forskningsrapport så bör informanternas anonymitet visas hänsyn. De som deltar frivilligt i undersökningen skall kunna lita på att deras bidrag behandlas konfidentiellt i rapporten samt att det för en läsare inte ska kunna gå att spåra källorna till deras personer. När det rör sig om nyttjandekravet så får informationen i rapporten enligt Stukát (2005) enbart användas i forskningsändamål.

Vetenskapsrådet redogör i sin studie "God forskningssed" (2011) för olika former av anonymitet som skall kunna ges till deltagare i en vetenskaplig studie. Dessa är Sekretess, tystnadspliktanonymitet och konfidentialitet. Den form av anonymitet

man kan lova medverkande i en studie är att deras identiteter i så lång utsträckning maskeras på ett sådant sätt att det ska vara svårt att identifiera dem. Vetenskapsrådet (2011) skriver att deltagare i många fall är ointressanta att benämnas med deras rätta identiteter. Jag kan inte garantera att utomstående individer någonsin får tag på källmaterialet till denna studie men jag kan, i linje med Vetenskapsrådets” (2011) hänvisningar minska risken att de deltagande lärarna i studien inte blir identifierade. Det har jag gjort genom att ge lärarna fiktiva namn. Det enda som är kopplade till deras person är den tid som de har varit yrkesverksamma som lärare.

Lärarna som deltog i studien blev informerade om hur deras uppgifter skulle behandlas och har även gett sitt godkännande till det.

3:5:1 Databearbetning och analysmetoder

Resultatet från intervjuerna som jag hållit sattes ihop på ett liknande vis, då jag först gjorde en sammanställning av informanternas kön, ålder och arbetserfarenhet. Vidare jämförde jag svaren på frågorna för att lättare kunna se likheter och olikheter. Enligt Denscombe (2000) är det de förkunskaper som forskaren har som är den påverkande faktor som råder över hur materialet analyseras och sedan presenteras.

Resultatet av intervjuerna transkriberades en åt gången för att minska risken att blanda ihop respektive resultat. Många av lärarnas svar har gått in i varandra och flera av informanterna har dessutom svarat på två frågor i samma svar och på så sätt förekommit min nästa fråga. Slutligen har jag sammanställt resultatet av informanternas svar i en sammanhängande text där jag försökt strukturera upp vilka likheter och olikheter som jag kunnat finna i deras svar.

4. Resultat

4:1 Intervjuer

Bearbetning av intervjuutsagorna av underökningen resulterade i att jag kunde sammanställa ett resultat. Under intervjuerna ställde jag flertalet frågor där fyra var så kallade huvudfrågor och sedan tillkom ett antal följdfrågor beroende på de svar jag fick på huvudfrågorna rörande lärarens syn på elevernas inflytande i klassrummet och deras medbestämmande.

4:1:1 Presentation av informanterna

Informanterna som deltagit i min undersökning är yrkesverksamma lärare i olika åldrar samt olika lång arbetserfarenhet inom läraryrket. Grundskolläraernas yrkesverksamma tid var Mari 8år, Robin 5år, Majken 9år, Michelle 23år, Patricia 44år, Molly 37år samt Malou 6år. Jag har valt att benämna informanterna vid fiktiva namn för att på detta vis öka deras anonymitet.

4:2 Ordningsregler i form av trivselregler i klassrummet

Inledningsvis i detta stycke vill jag förtydliga att det som i min undersökning skiljer trivselregler från skolregler är att trivselreglerna är de regler som läraren tillsammans med sina elever kommer fram till inne i klassrummet medan skolreglerna är de regler som råder på hela skolan. I två av fallen hade skolan dessutom ramat in reglerna och låtit lärarna hänga dem i sina klassrum. I ett fall uttryckte sig läraren om att det var för henne eller honom samt för eleverna en trygghet att ha reglerna synliga under hela dagen. Detta upplevdes som högtidligt från elevernas sida och ansågs som viktigt av majoriteten i klassrummet. Michelle hade förutom att ha reglerna synbara på väggen i klassrummet även låtit sina elever tejpa upp ett exemplar av klassrumsreglerna i bänken för att ständigt göra eleverna medvetna om vad läraren förväntade sig av dem.

Robin, Patricia och Molly hade förutom skolans regler även utformat regler tillsammans med eleverna, som gällde enbart för deras klass i deras klassrum, vilket läraren och eleverna upplevde som enormt tryggt, enligt lärarna.

I Michelles klassrum var trivselreglerna gällande gemensamt på skolan. Man använde då en skolmaskot, en mask vid namn TRASK. Här hade varje bokstav i maskotens namn en betydelse rörande ordning och ansvar i skolan: T= Trygghet; R= Respekt; A= Ansvar; S= Självbestämmande och K= Kamratskap. På den här arbetsplatsen använde sig dessutom samtliga klassföreståndare av en veckoutvärdering: Trask-ometer, där elever och personal fick bedöma trivsel och arbetsgång under den gångna veckan.

4:3 Elevbestämmande i klassrummet

I min undersökning har flera av informanterna medgett att de i första hand förhåller sig till arbetsplatsernas övergripande regler om ordning, men att de tillsammans med

eleverna diskuterar och förtydligar dessa regler så att samtliga elever är inbegripna i vad det handlar om. Där anser flera av informanterna att eleverna har varit en del i den demokratiska processen i klassrummet då de varit med och samtalat om förhållningsätt och arbetsätt.

Angående elevbestämmandet i klassrummet varierade svaren mellan att eleverna hade stor makt över sitt eget arbete och påverkan på sin lärandesituation i klassrummet till att eleverna inte hade någon större valfrihet på grund av olika skäl, i ett exempel på det senare rådde minimal bestämmanderätt för eleverna då, i detta fall, Robin upplevde barngruppen som alltför omogen att ta sitt eget ansvar samt att eleverna därtill inte heller önskade ta eget ansvar än. I det fallet menade även Robin att hon i framtiden ska sträva efter att successivt öka elevernas bestämmande genom att hon lite i taget ska öka deras ansvar. Dock kunde hon inte ge några konkreta exempel på hur hon funderade på att öka elevernas medbestämmande. Det var detta som kom att stå utanför de övriga svaren på frågan angående elevernas eget medbestämmande inne i klassrummet.

För merparten av lärarna som deltog i intervjustudien var det av stor vikt att eleverna kände trygghet i sin arbetsituation och kände att de fick utvecklas i takt med sin egen mognads nivå. Som Michelle menade var samtliga av hennes elever olika individer som utvecklades i olika takt och de behövde utvecklas sin egen takt. Därtill kom även det individuella medbestämmandet i klassrummet. Eleverna fick själva vara med och utforma dagens arbete tillsammans med Michelle. Hon började dagen med att skriva upp schemat på tavlan så att eleverna fick en bild av vilka tider och arbetsuppgifter de skulle förhålla sig till under dagen. Därefter fick eleverna själva komma med förslag på hur arbetet skulle läggas upp och läraren strävade efter att försöka ha med minst ett arbetspass under dagen där eleverna fick arbeta efter ett arbetsschema. Detta innebar att det fanns olika arbetsuppgifter som skulle slutföras under skolveckan, eleverna fick där själva välja i vilken ordning uppgifterna skulle lösas och under vilken form de skulle arbeta tillsammans eller enskilt

4:4 Belöningssystem i klassrummet

Samtliga av lärarna i undersökningen hade någon form av belöningssystem i klassrummet som de tillämpade som en morot när eleverna utfört ett arbetsmoment väl eller fungerat bra under dagen. Vissa av belöningarna lärarna hade var snarlika varandra med stjärnor som ritades upp på tavlan i klassrummet och när målet var nått, det vill säga att klassen hade samlat ihop tillräckligt många stjärnor, fick de göra något roligt. Antalet stjärnor varierade från klass till klass men målet var detsamma, att klassen gemensamt skulle få göra något roligt. Denna belöning kunde vara att klassen fick hålla i klassens timme eller titta på film. Ett annat belöningssystem var verbalt beröm och direkt uppmuntran när eleven eller eleverna gjorde något bra. Michelle belönade sina elever med ord och även med lekar som klassen uppskattade.

I likhet med stjärnsystemet fanns det även strecksystem där klassen fick ett streck för varje väl genomförd arbetsdag. Robin beskrev att hon avvecklat detta

belöningssystem då hon insåg att klassen kollektivt bestraffades de dagar då arbetet inte flöt på bra. Robin skapade dock ett nytt belöningssystem som tillföll eleverna på ett mer rättvist sätt i form av påklustrade stjärnor på ett papper där det stod ”Klassfest”. Där kunde inga stjärnor tas bort vilket gjorde att belöningen inte gick att radera.

När det handlade om kollektiva bestraffningar var samtliga informanter helt eniga om att detta inte var ett rättvist eller demokratiskt system som inte heller var tillåtet enligt skollagen. En del av informanterna medgav dock att vederbörande hade suddat ut stjärnor från tavlan när det varit pratigt och rörigt vilket i sig kan uppfattas som motsägelsefullt men som jag uppfattade som ett dilemma i sig och något som även läraren funderat över.

5. Analys och diskussion

5:1: Brister i uppsatsen

De brister som finns i undersökningen, vilket enligt både Denscombe (1998) och Stukát (2005) är vanligt förekommande när det gäller kvalitativa undersökningar, är att undersökningsmaterialets reliabilitet inte går att garantera till hundra procent, då det är ett resultat av sju informanters svar på frågor som handlat om deras sätt att agera inne i klassrummet. Dock kan man anta riktigheten då svaren på frågorna har fallit inom ramen för vad som kunde förväntas.

5:2 Resultatanalys

Jag har valt att kategorisera analysen under tre särskilda rubriker för att fördjupa diskussionen utifrån mitt syfte och min demokratiförståelse. Syftet med undersökningen var att försöka ta reda på om jag kunde finna ett liknande arbetssätt mellan flera olika lärare. Genom att ställa frågor rörande lärarnas arbetssätt i klassrummet och om de tillät eleverna att ta del av utformandet av trivselregler.

5:2:1 Att skapa en fungerande lärandesituation i klassrummet.

Min undersökning visar att merparten av de tillfrågade lärarna i undersökningen hade en önskan om att ständigt sträva efter att öka elevernas medbestämmande inne i klassrummet. De menade på att om de gav eleverna en känsla av att de själva kunde påverka sin arbetssituation så ökade även elevernas självförtroende och det i sin tur var en del av elevernas mognadsprocess.

”Jag upplever att eleverna i mitt klassrum tycker att det är tryggt att ha ett tydligt regelverk”
Säger läraren Patricia i den intervju som jag hade tillsammans med henne. Hennes uppfattning var att genom ett tydligt regelverk med trivselregler och en öppen dialog mellan henne som lärare och eleverna så flöt arbetet förhållandesvis på bra.

Mia sa uttryckligen att hon genom att ge eleverna ett successivt ökat ansvar för sitt arbete och även arbete tillsammans med andra klasskamrater. Johansson och Johansson (2003) beskriver i litteraturen att just elevens ansvar för sin utbildning i deras ögon ger en positiv utveckling av elevens kunskapsinhämtning. Dewey (1985) menade att individen lär sig genom aktiv handling vilket återspeglas i lärarnas uppfattningar. Ett ökat ansvar gör att eleven växer och mognar.

En *avvikelse* i studien var Malou som inte ansåg att hennes elever inte var mogna för att vara delaktiga i utformandet av ordningsregler eller övriga frågor som gällde arbetsätt och arbetsplats.

Idag är inte min klass redo för att ta del av utformningen av trivselregler i klassrummet. I dagsläget fungerar det allra bäst om jag från början sätter upp tydliga ramar som elevgruppen kan följa. På så vis förhindrar jag eventuella konflikter som för tillfället lätt dyker upp i elevernas vardag (Malou)

Malou ville dock understryka att hon inte heller ville förneka elevernas egen rätt att vara delaktiga.

Jag hoppas att gruppen inom en nära framtid kommer vara så pass mogna och trygga att de kan succesivt vara mer delaktiga i regelverket i klassrummet

Slutsatsen jag drar av detta är att alla klassrum ser olika ut och att lärare resonerar annorlunda. Eftersom större barngrupper förekommer i skolan är det också omöjligt att fastslå en gemensam linje om hur arbetet i klassrummet ska gå till. Som Patricia, Robin, Molly, Mari, och Majken uppgav att de kände sig trygga i att låta eleverna vara delaktiga. Patricia hade vid tidpunkten för intervjun arbetat som lärare i 44 år och kände att hon redan i sin yrkesverksamma karriär lyckats lära både sig själv och eleverna hon mötte att tidigt ta ansvar.

Jag ansåg från början av min karriär att jag lättare kunde låta elevgruppen mogna genom att tidigt ta ansvar. Visst förekom det konflikter i början men det var något jag hade räknat med (Patricia)

5:2:2 Lärarens etiska dilemma

Jag kunde efter en kort överblick av intervjuresultatet se ett mönster i svaren där informanterna delade samma grundinställning till vikten av att ge eleverna ett stort inflytande i klassrummet samt även arbeta för att öka deras medbestämmande. Dock så fanns det ett undantag. Malou ansåg att hennes elever inte var mogna nog att ta det ansvaret och att de heller inte var speciellt intresserade av att ta egna initiativ och ta för sig. Även då eleverna gavs chans till att utöva medbestämmande under lektionstid kände de stor osäkerhet och ovilja till att ta egna initiativ enligt läraren. Detta var ett annorlunda svar som kom att stå utanför övriga informanters svar på frågan om elevernas medbestämmande i klassrummet. Dock så kan jag som tillfällig besökare på lärarens arbetsplats omöjligt skapa mig en uppfattning om varför det låg till på detta viset. Jag träffade heller inte lärarens elever vilket gör att jag heller inte kunde skapa mig en uppfattning om hur de fungerade som grupp.

5:2:3 Demokratin i klassrummet

Genom att följa styrdokumentens anvisningar om hur ett samarbete mellan lärare och elever ska gå till, har samtliga parter chans till att forma klimatet i klassrummet till en tillfredställande bra lärandesituation. Jag har kunnat se både likheter mellan de två arbetsplatserna som varit knutna till informanternas arbete men även olikheter som i ett fall varit överraskande. Studiens syfte var att se hur medbestämmandet i klassrummet såg ut för både lärare och elever och om det kunde finnas skillnader arbetsplatser emellan. På den första arbetsplatsen var även reglerna markerade i form av en inramad tavla för att ge både elever och lärare en trygghet. På den andra arbetsplatsen existerade visserligen trivselregler för hela skolan, men varje klassrum hade individuella regler som eleverna tillsammans med läraren utformat och reflekterat över.

Genom att arbeta praktiskt med olika arbetsuppgifter och samtidigt vara lyhörd för arbetsprocessens svagheter utvecklas individens arbetssätt. Läraren Mari som deltog i intervjustudien uppgav vid flera gånger under vårt samtal tillsammans att hon gärna ville läsa av eleverna för att kunna ge dem verktyg till att utvecklas. Hon återkom till hennes och elevernas gemensamma överenskommelse kring hur man skulle agera inne i klassrummet för att göra tillvaron optimal för samtliga. Hon ville gärna ge sina elever modet att våga misslyckas för att kunna utveckla sin förmåga

Detta menar jag inte enbart är menat att vara teoretiskt. Genom att lära sig av sina misstag ser jag även hur eleverna själva mognar och vågar prova igen.(Mari)

Informanterna i undersökningen låter eleverna delta i beslutsfattande om ordning så strävar de dessutom efter att låta eleverna öka sin självständighet och successivt agera på egen hand utan den vuxnes inblandning vilket är en naturlig följd av människans mognadsprocess. Merparten av informanternas svar i intervjustudien har varit snarlika varandra, trots att informanterna har varit i olika åldrar samt haft olika lång arbetserfarenhet inom undervisningsyrket. Lärarna uttryckte vikten av att ha ett fungerande samarbete mellan lärare och elev, att eleverna hade chans till att arbeta självständigt och kunna välja själva hur deras arbete skulle gå till. Även svaren angående regler i klassrummet och elevernas egen medverkan till utformandet av reglerna överensstämde i stor grad med varandra.

När det rörde sig om åsikter angående elevernas bestämmanderätt varierade svaren en aning och det framkom även att en av deltagarna i studien inte ansåg sina elever mogna för eget ansvar. Dock framgick merparten av svaren att eleverna växte med ett utökat ansvar om sin egen lärsituation.

Läraren Patricia som vid intervjutillfället hade 44 års erfarenhet av undervisningsyrket reflekterade även hur hennes roll förändrats under de åren hon arbetat som lärare.

”I början av min lärarkarriär var det underförstått att jag som lärare innehade en starkt auktoritär roll. Det var jag som bestämde och min roll var att höja rösten, gapa på eleverna när de inte lydde, för att visa vem som bestämde.” (Patricia)

Som Patricia upplevde det så hade eleverna i princip inte någon möjlighet att vara delaktiga i arbetet i klassrummet. Under de åren som Patricia har arbetat har hennes relation till eleverna i klassrummet förändrats. Från att ha varit en ensam auktoritet inför klassen beskriver Patricia att det succesivt blivit ett gemensamt arbete, där hon och eleverna i samspel med varandra har arbetat med skoluppgifter och tillsammans varit ansvariga för utformandet av grundstämningen i klassrummet.

5:2:4 Ordningsregler och medbestämmande i förening

Skollagen menar att man skall utbilda elever till att visa aktning och respekt för miljön såväl som för andra individer. Skollagen tar även upp, under andra paragrafen, att skolan har som uppgift att utbilda elever till harmoniska och ansvarskännande individer. Genom att låta eleverna utforma sin egen lärandemiljö genom att vara med och besluta om regler i klassrummet samt att själva kunna välja vilket arbetssätt de skall använda sig av så bidrar det till deras eget bestämmande och därtill individens harmoni, vilket också visat sig under de intervjuer som gjorts. Flera av lärarna som ställt upp i undersökningen har uttryckt det positiva med att låta eleverna ta del av regler och även via en dialog om dessa begrepp fått chans till att reflektera över reglernas innebörd.

Under samtalen med informanterna har jag kunnat ta del av hur de har skapat rutiner i klassrummet oftast i samråd med eleverna just för att sträva efter en god demokratisk lärandemiljö. Som lärarna som deltog i undersökningen nämnde vid flertalet tillfällen under intervjuerna var det för dem självklart att eleverna, så länge de vistades i klassrummet och på skolan, visade hänsyn och respekt mot sina medmänniskor. Då konflikter uppstod mellan elever och känslorna tog överhanden både beträffande uppträdande och språkbruk, ansåg lärarna att det var viktigt att via samtal under ordnade former prata om det inträffade och finna en lösning på konflikten. Som jag tolkade lärarnas inställning till de ”brott” mot trivselreglerna som skedde dagligen så upplevde de inte att reglernas nödvändighet var undergrävd. Tvärtom ansåg lärarna som deltog i studien att genom att ständigt ta upp reglernas innebörd till diskussion etablerade de även en grund hos eleverna som byggdes på elevernas egna erfarenheter och funderingar.

5:3. Diskussion

Jacobsen m.fl. (2004) nämner just vikten av att eleverna känner sig trygga i sitt lärandeum. I det här fallet klassrummet och att då läraren ställer rimliga krav på eleverna så skapas även en trygg lärandesituation där elever i klassrummet vet vad det ska göra. När de ska göra det och varför. På det viset som författarna beskriver behovet av trygghet och stabilitet för eleverna i klassrummet upplevde jag att lärarna som deltog i min undersökning ansåg att trygghet och en stabil arbetssituation inne i

klassrummet vara av stor vikt. Som det framkom under intervjuerna tolkade jag att samtliga lärare ansåg att arbetet med eleverna flöt på mer effektivt och ”trevligt” om läraren hade fasta regler och ett fungerande arbetsätt.

Genom att låta eleverna få en chans till att själva utforma sitt lärande samt påverka sin utbildning råder ett visst elevbestämmande i klassrummet, det lärande rum där läraren och eleverna vistas i under skoldagen. Enligt resultatet från undersökningen kan god arbetsmoral i ett klassrum uppnås om eleverna själva får vara med och påverka hur arbetsgången ska se ut. Ett klassrum innehåller flera olika viljor och mognadsnivåer och om en lärare känner att denna kan låta sina elever påverka sitt eget lärande kan det anses vara en demokratisk form av utbildning om man ser till styrdokumentens mål att sträva emot. Samma resonemang hade även Johansson och Johansson (2003) där de poängterade att elevernas delaktighet i utformandet av klassrumregler på ett positivt sätt påverkade klassrumsklimatet. På samma vis menade både Mari, Robin samt Majken uttryckligen att deras sätt att arbeta bidrog till att eleverna kände glädje och lust till att arbeta inne i klassrummet. Detta svar tycker jag mig kunna koppla samman med mina forskningsfrågor ”Hur ställer sig läraren till trivselregler i klassrummet?”. Lärarna som deltog i intervjustudien reflekterade kring denna fråga om hur eleverna tillsammans med läraren utformade regler för att kunna behålla en god stämning inne i klassrummet. Som sistnämnda tre lärare så påverkades arbetsron och humöret på eleverna i en positiv riktning.

Finns det regler och lagar så finns även dilemman, som en naturlig konsekvens av regelverket. Skolverket förbjuder uttryckligen tillämpningen av kollektiva bestraffningar av elever i skolan (Skolverket.se). En lärare kan dock ibland välja att ta den enklaste och snabbaste vägen ur ett problem som uppstår i ett klassrum.

Jag har sett likheter under studiens gång, mellan Deweys (1985) och svenska lärares syn på relationen till sina elever. Antingen handlar det om att John Deweys teser påverkat den svenska skolans demokratisyn eller om Deweys teorier om elevens vara eller icke vara helt enkelt passat in i det svenska systemet. Dewey synliggjorde sin syn på barns lärande och sätt att ta till sig kunskap på ett sätt som kom att bli en referens. Att individen lär sig i samspel med andra och genom att utföra gärningar som blir till en del av själva lärandeprocessen. Michelle och Molly uttryckte även ordagrant att de arbetade efter John Deweys (1985) idéer om barns sätt att ta till sig kunskap.

Man måste som lärare förhålla sig till regler såväl som hänsyn till andra individer vilket lätt kan leda till att man hamnar i olika dilemman. Detta är något jag själv kommit till insikt i under pågående lärarutbildning men även genom möten och samtal med erfarna lärare som arbetat med barns utveckling och utbildning under många år. Det är det som är den stora utmaningen för en lärare att professionellt kunna förhålla sig till.

Under studien som jag genomförde, både intervjustudien kunde jag se hur lärarna arbetade för att upprätthålla ordningen i klassrummet. Merparten av svaren som jag fick visade på att regler om uppförande de flesta fall utarbetades i samspel mellan

läraren och eleverna. Man använde sig av gemensamma ordningsregler men hade även olika former av belöningsystem för att på ett positivt sätt verka för att arbetsron inne i klassrummet skulle bli på pass bra som möjligt.

5:4. Nya forskningsfrågor och pedagogisk relevans.

Jag skulle finna det intressant att forska vidare om hur elever upplever det ökade säkerhetsbehovet i skolan samt huruvida eleverna i sig kan påverka hur deras säkerhet ska behandlas. Detta arbete har ökat mitt intresse för demokrati och ordningsfrågor i klassrummet sett ur elevens synvinkel eftersom detta arbete har baserats på den vuxne lärarens syn på vad som är rätt och riktigt med ordningsregler och elevbestämmande. Jag skulle finna det intressant att göra en liknande studie ur elevernas synvinkel och hur de ser på saken.

Som lärare och anställd inom barnomsorgen har man en gemensam utbildning där studier, praktiska såväl som teoretiska tillsammans vävs ihop till en stabil och grundläggande kunskap. När den färdigutbildade läraren sedan ska börja arbeta och använda sig av sina nya kunskaper börjar fortsättningen av den pedagogiska utbildningen. Genom praktiska erfarenheter utvecklas även kunskaperna i princip på samma sätt som det lilla barnet som precis lärt sig gå och succesivt våga släppa taget om bordskanten för att på egen hand kunna balansera. Den färdigutbildade läraren fortsätter att utbilda sig genom sin yrkesverksamma tid och därtill kan dra kunskap av att veta hur andra lärare resonerar kring läraryrket.

Trots att läraren har tydliga ramar och regler om hur arbetet ska gå till har han eller hon även en enorm frihet i sitt utövande. Genom en studie i hur elever tillsammans med läraren kan utvecklas kan man få egna idéer till hur man själv ska utveckla sitt samarbete med eleverna.

6. Litteraturförteckning

Biseth, H. (2009) Democracy and education in a multicultural Scandinavia: What mandate is designated to educators? Oslo: Oslo universitet.

Dagens nyheter: www.dn.se (Besökt 2010-05-03)

Denscombe, M. (1998). Forskningshandboken. Lund: Studentlitteratur.

Dewey, J. (1985). Demokrati och utbildning. Göteborg: Daidalos.

Dewey, J. (2004) Individ, skola och samhälle. Stockholm: Natur och Kultur.
(Kommentarer av S. Hartman, U. P. Lundgren och R. M. Hartman)

Elmeroth, E. (2009) Student attitudes towards diversity in Sweden. Kalmar: Kalmar universitet

Johansson E. & Johansson B. (2003) Etiska möten i skolan. Stockholm: Liber.

Jacobsen, B., Christiansen, I. & Sand Jespersen, C. (2004) Möt eleven – Lärarens väg till demokrati i klassen. Lund: Studentlitteratur.

Kvale, S. (1997) Den kvalitativa forskningsintervjun. Lund: Studentlitteratur.

Läraryrket (2005) Lärarens handbok. Stockholm: Läraryrket.

Skolverket: www.skolverket.se (Besökt 2010-04-24)

Starrin, B. & Svensson, P-G. (red) (1994) Kvalitativ metod och vetenskapsteori. Lund: Studentlitteratur.

Starrin, B. & Svensson, P-G. (red) (1996) Kvalitativa studier i teori och praktik. Lund: Studentlitteratur.

Stukát, S. (2005). Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap. Lund: Studentlitteratur.

Sveriges riksdag: www.riksdagen.se (Besökt 2010-05-05)

Vetenskapsrådet. (2011) God forskningssed. Vetenskapsrådets rapportserie.

Bilaga 1

Intervjufrågor

Huvudfrågor:

- Brukar du använda dig av speciell trivsel/ordningsregler i klassrummet?
- Händer det att du behöver höja rösten?
- Upplever du att barnen tycker att det är tryggt att ha ett regelverk?
- Hur går du tillväga för att upprätthålla ordningen i klassrummet?

Följdfrågor:

- Upplever du klassrumssituationen i ditt klassrum som en fungerande demokratisk arbetsplats/lärande rum?
- Håller klassen klassråd i egen regi eller behöver du vara delaktig?
Alternativt: Känner du att du måste vara delaktig i klassens klassråd?
- Har dina elever någon inverkan på regler och händelseförlopp i klassrummet.
Kan dina elever påverka sitt lärande på något vis?